

Woningbouw en Mobiliteit: Brede Welvaart indicatoren

Achtergrond: Monitoring en Evaluatie (M&E) van het programma Woningbouw en Mobiliteit

Het doel van het programma Woningbouw en Mobiliteit (WoMo) is om met de inzet van 7,5 miljard euro voor mobiliteitsvoorzieningen de (snellere) bouw van 400.000 goed ontsloten nieuwe woningen mogelijk te maken.

Daarbij moet er ook aandacht zijn voor de bredere maatschappelijke effecten van het programma. Het programma werkt immers niet in gelukzalige afzondering maar in een bredere context, met bredere invloeden op de uitkomst en met bredere effecten. Het gaat om het in beeld brengen van de maatschappelijke effecten, die niet per se causaal (één-op-één, direct) zijn toe te schrijven aan de inzet van het programma Woningbouw en Mobiliteit.

Om zicht te krijgen op de bredere effecten en de bijdrage van het programma zijn onderstaande punten meegenomen in de nadere uitwerking:

- Inzicht in de uitkomsten op het gebied van de woningbehoefte, de bereikbaarheid en een set aan kern indicatoren voor brede maatschappelijke welvaart. Bij deze uitkomsten gaat het nadrukkelijk ook om de ervaren/door inwoners beleefde uitkomsten.
- Inzicht in de mate van plausibiliteit dat het programma WoMo een (positieve) bijdrage heeft gehad aan de uitkomsten.
- Overzicht van- en inzicht in de externe omstandigheden die van invloed zijn geweest op de outcome.

Toezeggingen minister

In december 2024 heeft de minister in het nota-overleg toezeggingen gedaan:

1. De minister zegt toe concrete brede welvaart indicatoren voor het programma Woningbouw en Mobiliteit op te stellen en deze in het voorjaar van 2025 verder uit te werken en aan de Kamer hierover te informeren. (Rapporteur)
2. De minister zegt toe in beeld te brengen welke streefwaarden er geformuleerd kunnen worden voor de bereikbaarheid van grotere woningbouwlocaties en nader te onderzoeken hoe deze in het programma kunnen worden opgenomen. (Rapporteur).

In dit stuk wordt de toezegging om tot concrete brede welvaart indicatoren te komen uitgewerkt.

WoMo: doel en inzicht

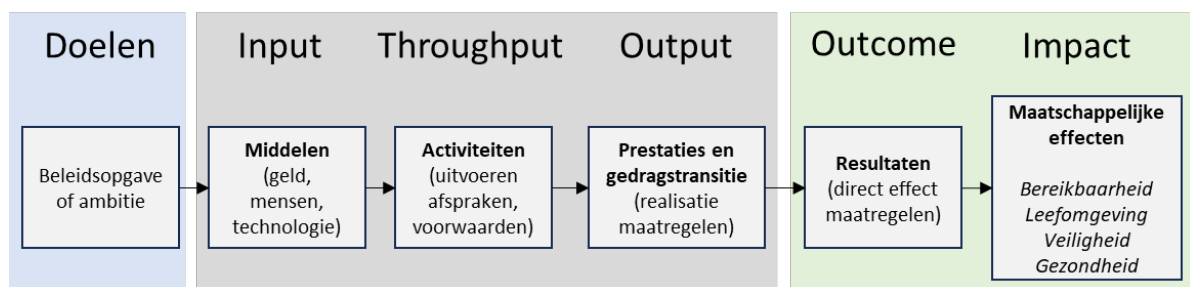
In het programma WoMo is er wat betreft de M&E sprake van een doel, waar het programma voor aan de lat staat, en zijn er wensen tot inzicht rondom de bredere maatschappelijke effecten.

Het doel is de bouw van 400.000 goed ontsloten woningen.

Inzicht is gewenst rond de thema's van brede welvaart: bereikbaarheid, gezondheid, leefbaarheid en veiligheid. Door hiervoor indicatoren te identificeren en deze in een monitoringsplan op te nemen en te meten wordt er waardevolle kennis opgedaan over de bijdrage van het programma aan deze maatschappelijke impact.

Werken volgens het M&E raamwerk

Binnen DGMO wordt er voor de monitoring en evaluatie gewerkt met een standaard raamwerk volgens de 'theory of change':

Dit raamwerk schetst een beleidstheorie, waarin je vanuit een doelstelling werkt om een prestatie te leveren. Die prestatie levert een resultaat en die draagt bij aan maatschappelijke effecten. Elk onderdeel is meetbaar door daar indicatoren voor te selecteren, zie volgende paragraaf.

Deze aanpak past binnen paragraaf 5.1 van het Beleidskompas: [5.1 Evalueren en monitoren van beleid | Kenniscentrum voor beleid en regelgeving](#)

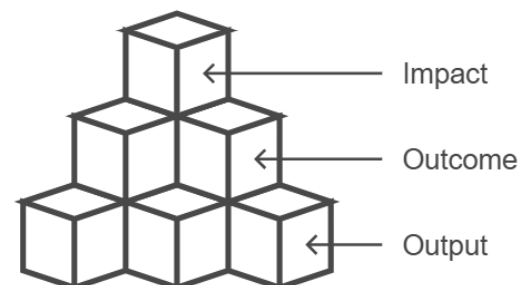
Invulling van brede welvaart indicatoren

De indicatoren voor brede welvaart zijn in te delen in verschillende niveaus. Ter illustratie: een grotere ervaren verkeersveiligheid (meetbare impact op de beleving) ontstaat door minder verkeersongevallen (meetbare outcome). Minder verkeersongevallen ontstaan (mede) door veilig verkeersgedrag (meetbare outcome). Veilig verkeersgedrag ontstaat door het aanleggen van veilige infrastructuur (meetbare output).

Voor het programma WoMo zijn voor de thema's bereikbaarheid, gezondheid, leefbaarheid en veiligheid enkele van deze beleidstheorieën doorlopen. De indicatoren zijn vervolgens te plaatsen in de indeling van het M&E raamwerk, van output via outcome naar impact.

'Output' betreft de op infrastructurele en ruimtelijke maatregelen die via het programma WoMo door gemeenten, RWS en PR worden gerealiseerd. Outcome gaat over het gebruik en het gevolg van de middelen in de output. Impact tenslotte gaat over de uitkomst en beleving van het gebruik (onder de outcome).

Gedurende de looptijd van het programma zullen eerst de output indicatoren meetbaar worden, daarna de outcome indicatoren, en tenslotte de impact indicatoren.

	Bereikbaarheid	Leefomgeving	Gezondheid	Veiligheid
Impact (Uitkomst en beleving van het gebruik onder de outcome)	- Beleving bereikbaarheid - Bereikbaarheid banen - Bereikbaarheid voorzieningen	- Beleving leefomgeving - CO2 uitstoot door mobiliteit - Stikstof uitstoot door mobiliteit - Fijnstof uitstoot door mobiliteit	- Reisbeleving per modaliteit - Aantal minuten lopen & fietsen - Geluidgehinderden per modaliteit - Trillingsgehinderden per modaliteit door mobiliteit	Veiligheidsgevoel
Outcome (gebruik en gevolg van de maatregelen in de output)	Modal split personenvervoer			Veilige snelheid
Output (infrastructurele en ruimtelijke maatregelen die binnen WoMo worden ontwikkeld)	- Ruimtegebruik (groen/grijs/infra) - Nabijheid voorzieningen* - Nabijheid banen* - Verhouding auto en OV - Spreading investeringen over het land. - Aantal en nabijheid mobiliteitshubs	Ruimtegebruik (groen/grijs/infra)	Ruimtegebruik (groen/grijs/infra)	Veilige infrastructuur

Per indicator is bekeken welke databronnen ervoor beschikbaar zijn, en in welke eenheid er gemeten kan worden. Hier zijn nog nader in te vullen onderdelen.

	Bereikbaarheid		
	Indicator	Bron	Eenheid
Impact	Beleving bereikbaarheid	Onderzoek per locatie	Tevredenheid (rapportcijfer)
	Bereikbaarheid banen	<i>In ontwikkeling (IMA)</i>	<i>In ontwikkeling (IMA)</i>
	Bereikbaarheid voorzieningen	<i>In ontwikkeling (MoVi)</i>	<i>In ontwikkeling (MoVi)</i>
	Bereikbaarheid goederen (en logistiek?)	<i>In ontwikkeling (MoVi)</i>	<i>Leveringszekerheid (in ontwikkeling)</i>
Outcome	Modal split personen	ODiN / Onderzoek per locatie	Perc. ritten / afstand per modaliteit
Output	Verdeling infra (grijs)	BGT (Basisregistratie Grootchalige Topografie)	Perc. van openbare ruimte per modaliteit
	Nabijheid voorzieningen (als 'bereikbaarheid banen lastiger is')	CBS	Gem. afstand tot voorzieningen per buurt
	Nabijheid banen (als 'bereikbaarheid banen lastiger is')	CBS	# banen binnen 10, 20, 50 km per buurt
	Autobezit	CBS	Aantal huishoudens met 0, 1, 2+ auto's
	Aanbod OV	CBS	Nabijheid (Trein en BTM)
	Aantal en nabijheid deelmobiliteitshubs	ntb (CROW?)	

Leefomgeving			
	Indicator	Bron	Eenheid
Impact	Beleving leefomgeving	Leefbarometer	Tevredenheid (rapportcijfer) per buurt
	Hittestress	Klimaat-effectatlas	Sociale kwetsbaarheid hitte
Outcome	CO2 uitstoot	Emissieregistratie	Uitstoot van mobiliteit (per wijk?)(nog te bepalen, o.b.v. modal split)
	Stikstof uitstoot	Emissieregistratie	Uitstoot van mobiliteit (per wijk?)(nog te bepalen, o.b.v. modal split)
	Fijnstof uitstoot	Emissieregistratie	Uitstoot van mobiliteit (per wijk?)
	Modal split personen	ODiN / Onderzoek per locatie	Perc. ritten / afstand per modaliteit (schoon vs minder schoon, incl. deelmobiliteit)
Output	Groen / grijs verhouding	BGT (Basisregistratie Grootschalige Topografie)	Perc. van openbare ruimte voor groen & per modaliteit (incl. parkeren)
	Nabijheid voorzieningen	CBS	Gem. afstand tot voorzieningen per buurt
	Klimaatadaptieve inrichting	Atlas leefomgeving (Ruimte voor water in de grond)	
	Hitte eiland effect	Atlas leefomgeving	UHI (graden C)
		Lokale Monitor Wonen (betaalbaarheid, doelgroep passend)	
	Gezond woningaanbod		

Gezondheid			
	Indicator	Bron	Eenheid
Impact	Reisbeleving	ntb	beleving per modaliteit (fysiek en mentaal)
Outcome	Aantal minuten lopen / fietsen	(o.b.v. modal split)	Aantal minuten lopen / fietsen
	Geluidsgehinderden per modaliteit	ntb (o.b.v. geluidsemissie?)	
	Trillingagehinderden per modaliteit	ntb	ntb
	Modal split personen	ODiN / Onderzoek per locatie	Perc. ritten / afstand per modaliteit
Output	Groen / grijs verhouding	BGT (Basisregistratie Grootschalige Topografie)	Perc. van openbare ruimte voor groen & per modaliteit
	Nabijheid voorzieningen	CBS	Gem. afstand tot voorzieningen per buurt (incl. sport)
	Beweegvriendelijke omgeving	Atlas Leefomgeving	

Veiligheid			
	Indicator	Bron	Eenheid
Impact	Veiligheidsgevoel	n.t.b. (OV klantenbarometer?)	
	Sociale cohesie	SCP	
Outcome	Aantal verkeersongevallen	ViaStat	# ongevallen per buurt
	Veilige snelheid	FCD (floating car data)	V85 vs maximum snelheid
Output	Veilige infra	SPI monitor	Aandeel veilig ingerichte wegen

Toetsen indicatoren aan referentie-locaties (nulmeting)

De woningbouwopgave binnen WoMo vindt plaats in 17 grotere NOVEX-woningbouwlocaties en ruim 100 kleinere locaties. Om een betere duiding van de data uit de indicatoren van de bouwlocaties te kunnen maken, wordt een vergelijking opgesteld met in het verleden uitgevoerde woningbouwprogramma's. In deze referentiebepaling wordt gezocht naar een aantal "archetype" woonwijken/ontwikkelgebieden die hiervoor kunnen dienen, waarmee de NOVEX en andere woningbouwlocaties kunnen worden vergeleken. Dit zorgt voor een betere verankering en duiding van de indicatoren.

Wat kan de organisatie leren van de brede welvaart indicatoren op deze locaties? In hoeverre kan de output, outcome en impact zoals hierboven beschreven op deze locaties gemeten worden en met elkaar in verband worden gebracht? Dit resulteert in een nulmeting, waarmee later in het programma de NOVEX-woningbouwlocaties mee vergeleken kunnen worden. Hebben verschillende keuzes geleid tot verschillen in de gekozen indicatoren? Wat zijn mogelijke verbeteringen voor toekomstige vergelijkbare programma's?

Door deze "archetype" locaties (minimaal) na 1 jaar opnieuw te leggen langs de gekozen indicatoren wordt de referentiebepaling aangescherpt, en wordt het zichtbaar welke invloeden mogelijke veranderingen teweegbrengen tussen de indicatoren onderling. Welke correlaties en causaliteiten zijn er te onderscheiden?

Modelontwikkeling

De referentiebepaling is het startpunt voor de output, outcome en impact van het WoMo programma. De verbanden hiertussen leggen en daarmee causaliteiten en correlaties in beeld brengen is nodig om aan het einde van het programma de data en metingen op een goede manier te kunnen duiden. Hier kan gedurende de looptijd van het programma een model worden ontwikkeld die dit in kaart brengt, en naar mate het programma vordert steeds verder wordt gevuld met data uit de NOVEX-woningbouwlocaties. Hiermee ontstaat een feedbackloop waarmee ook betere inschattingen en berekeningen kunnen worden gemaakt van de impactindicatoren aan het einde van het programma.

Daarnaast ontstaat de mogelijkheid om tussentijds eventuele mitigerende of aanvullende maatregelen te nemen om op specifieke indicatoren en streefwaarden te kunnen sturen.

Het bouwen van dit model draagt bij aan de kennis en innovatie binnen lenW over de relaties tussen output (infrastructuurle en ruimtelijke maatregelen), outcome (gebruik) en impact (uitkomst en beleving).

Rapportages

De rapportage over de geïdentificeerde brede welvaart indicatoren wordt gekoppeld aan de jaarlijkse voortgangsrapportage op throughput en output van het programma WoMo. Daarmee wordt jaarlijks (in november) tegelijkertijd met de MIRR-brief gerapporteerd aan de Tweede Kamer over de voortgang en impact van het programma, op alle aspecten uit de theory of change, zowel voor de programmadoelen als op brede maatschappelijk welvaart.

De aanpak ten behoeve van de rapportages over de brede welvaart indicatoren ziet er dan als volgt uit:

Publicatiejaar	Rapportage	Aanpak
2025	Nulmeting: welke archetypen kunnen gebruikt worden als referentiebepaling voor de te ontsluiten NOVEX-woonbouwlocaties? Dit geeft ook invulling aan het neerzetten van een basis voor de streefwaarden voor bereikbaarheid.	Identificatie van archetypen, met vulling van bijbehorende indicatoren en streefwaarden en data op output, outcome and impact op die locaties.
2026	Referentievergelijking T+1: wat kunnen we leren van verschillen en ontwikkelingen uit het tussenliggende jaar voor de gekozen archetypen	Verzameling van T+1 data over diezelfde locaties om te leren van verschillen en ontwikkelingen. Kijken naar mogelijke modelontwikkeling om tot 2035 gegevens te verzamelen en impact iteratief in te schatten. Inventarisatie benodigde databronnen en opstellen inkoop/inwinningsplan voor ontbrekende data.
2027-2035 (jaarlijks)	Verzamelen data en metingen van outputindicatoren in NOVEX-woningbouwlocaties en hierover rapporteren en afhankelijk van realisatiestadium WoMo-maatregelen, ook naar mogelijke outcome en impact hiervan.	Opstellen/inkopen jaarlijkse enquête en panels om impactindicatoren rondom beleving uit te vragen. Voeden van model met verzamelde data voor het in kaart brengen van correlaties en causaliteiten.